

Fra Kjerlighedens Gjerninger

Sist oppdatert: 17. desember 2003

Denne teksten er åpningsavsnittet fra Søren Kierkegaards berømte verk Kjerlighedens Gjerninger fra 1848. Et av hovedbudskapene i boken er å få oss til å innse forskjellen på den kristne nestekjærlighet og den for-kjærlighet vi har til dem vi kjenner og er glade i: familie, venner, kjærester osv. Nestekjærligheten retter seg mot ethvert menneske uten å gjøre forskjell og den er alltid motivert av plikten til å elske, ikke av personlig interesse eller lidenskap. Teksten foreligger i to versjoner: originalversjonen samt vår oversettelse/modernisering. Kierkegaards egen tekst vil sannsynligvis falle noe tung for elevene, bruk isåfall vår fornskede versjon. [Sisert fra Søren Kierkegaards samlede verker, København 1962, bind 12, side 11.]

Kierkegaards originaltekst

«Dersom det var saaledes som indbildsk Kløgt mener, stolt af ikke at bedrages, at man Intet skulde troe, som man ikke kan see med sit sandselige Øie: da burde man først og fremmest lade være med at troe paa Kjerlighed. Og hvis man gjorde det og gjorde det af Frygt for ikke at blive bedragen, var man saa ikke bedragen?

Man kan jo bedrages paa saa mange Maader; man kan bedrages ved at troe det Usande, men man bedrages dog vel ogsaa ved ikke at troe det Sande: man kan bedrages ved Skinnet, men man bedrages dog vel ogsaa ved det kløgtige Skin, ved den smigrende Indbildskhet, der veed sig ganske sikkert mod at være bedragen. Og hvilket bedrag er vel det farligste? Hvis helbredelse er tvivlsomt, enten Dens, der ikke seer, eller Dens, der seer og dog ikke seer? Hvad er vanskeligst, at vække En, der sover, eller at vække En, der vaagen drømmer, at han er vaagen?

Hvilket syn er sørgeligst, enten det, der strax og ubetinget rører til Taarer, Synet af den i Kjerlighed ulykkelig Bedragne, eller det, som i en vis Forstand kunde friste Latteren, Synet af den Selvbedragne, hvis taabelige Indbildskhed af ikke at være bedragen vistnok er latterlig og til at lee af, dersom det Latterlige ikke her var et endnu stærkere Udtryk for Redselen ved at betegne, at han ikke er Taarer verd.»

«Kjerlighedens Gjerninger»

Forsøk på oversettelse/modernisering

«Hvis det var slik som de «kloke» mener (stolte av ikke å bli bedratt), at vi ikke burde tro på noe som vi ikke kan se med våre egne øyne, da burde vi først og fremst slutte å tro på kjærligheten. Og hvis vi sluttet å tro på kjærligheten, av frykt for å bli bedratt, ble vi ikke da nettopp bedratt?

Det er så mange måter å bli bedratt på. Vi kan bli lurt ved å tro det som ikke er sant, men vi kan vel også bli lurt ved *ikke* å tro det som *er* sant. Det heter seg at «skinnen bedrar», men kan vi ikke også bli ført på avveie av *klokskapens* skinn som smigrende innbiller seg å være sikret mot ethvert bedrag? Hvilket bedrag er vel det farligste? Hvem er det verst å helbrede: den som ikke ser eller den som ser, men likevel ikke ser? Hva er vanskeligst: å vekke en som sover eller å vekke en som i våken tilstand drømmer at han er våken?

Hvilket syn er det sørgeligste: det som straks får oss til å felle tårer – synet av en som er ulykkelig sveket i kjærlighet – eller det som i en viss forstand kunne kalle på latteren – synet av én som er så tåpelig innbilsk at han ikke oppdager sitt eget selvbedrag (en innbilskhet som i og for seg er til å le av, hvis det ikke var for at det latterlige her skyldtes frykten for å erklære at han ikke er tårer verdt).»

Spørsmål til teksten

1. **Hva er det de «kloke» menneskene mener ifølge Kierkegaard?**

2. **Hvis det er slik at de «kloke» har rett, hvorfor burde vi isåfall slutte å tro på kjærligheten?**

3. **Hva legger du i uttrykket «skinnen bedrar»? Og hva skal vi forstå med uttrykket «klokskapens skinn»?**

- 4. I tredje avsnitt spør han hvilket syn som er det sørgeligste: det som får oss til å gråte eller det som kaller på latteren. Men selv om noe i en viss forstand kaller på latteren, hvordan kan det likevel være sørgelig ifølge Kierkegaard?**

Svar på spørsmålene

1. Hva er det de «kloke» menneskene mener ifølge Kierkegaard?

De mener at vi ikke burde tro på det som vi ikke kan se med våre egne øyne.

2. Hvis det er slik at de «kloke» har rett, hvorfor burde vi isåfall slutte å tro på kjærligheten?

Fordi kjærligheten selv aldri kan sees med det blotte øyet. Vi kan selvfølgelig se at et barn omfavner foreldrene sine, eller at en jente kysser gutten hun er glad i, men vi kan ikke se kjærligheten selv, vi kan ikke se at barnet omfavner foreldrene av kjærlighet, at jenta kysser gutten av kjærlighet. Vi kan bare anta det. Vi kan tro og håpe at det er kjærligheten som ligger i bunnen.

3. Hva legger du i uttrykket «skinnets bedrar»? Og hva skal vi forstå med uttrykket «klokskapens skinn»?

Når vi sier at skinnets bedrar, mener vi at noe eller noen ser ut som noe annet enn det det er – og at vi har oppdaget bedraget. Ofte dreier det seg om ulike sansebedrag: vi ser det glitrer i fjellsiden som om det lå diamanter strødd utover, men når vi kommer dit, ser vi at det «bare» var berget som glitret i solen.

Når Kierkegaard snakker om klokskap, er det som regel med en god porsjon ironi for å beskrive mennesker som av frykt eller fantasiløshet ikke vil forholde seg til annet enn det som er ukomplisert, jordnært og håndfast. Nettopp fordi de dermed ikke forholder seg til det som er vanskelig i livet – f.eks. kjærligheten – bygger de opp en forståelse av virkeligheten som blir for forutsigelig og oversiktlig. «Klokskapen» deres vikler dem inn i bedraget.

4. I tredje avsnitt spør han hvilket syn som er det sørgeligste: det som får oss til å gråte eller det som kaller på latteren. Men selv om noe i en viss forstand kaller på latteren, hvordan kan det likevel være sørgelig ifølge Kierkegaard?

Det blir likevel sørgelig fordi latteren her inntreffer av en bestemt grunn: nemlig på grunn av frykten for å erklære at den person som bedrar seg selv ikke er tårer verdt. Og siden det i en viss forstand kan sies å være sørgelig at en person ikke er tårer verdt, er det derfor også i en viss forstand sørgelig at en person bedrar seg selv (jfr. «klokskapens skinn»).

Filosofiske grublerier

- 1. Kierkegaard sier at såkalt «kløke» mennesker ikke vil tro på det de ikke kan se med sine egne øyne, f.eks. kjærlighet. Er du enig i dette? Kan vi se kjærlighet med våre egne øyne? Hvordan? Hvis ikke, hvordan kan vi da oppdage kjærlighet? Med følelsene? Med hjertet? Ved å tro på den?*
- 2. Er det nødvendig å tro på det vi faktisk kan se med våre egne øyne? Hvis du ser en katt bli påkjørt av en bil, trenger du da å tro dette i tillegg? Hvis du ser en venn bli fornærmet, trenger du å tro dette i tillegg eller er det nok å se det med dine egne øyne?*
- 3. Når en åre stikkes ned i vannet, ser det ut som om den er brukket. Men vi vet jo at den ikke er brukket, altså tror vi ikke på det vi ser med våre egne øyne. Og i en ørken kan vi se luftspeilinger: vi ser med våre egne øyne noe som ikke finnes i virkeligheten. (Men i det siste tilfellet er det vanskeligere å skille mellom synsbedrag og virkelighet.)*

Betyr dette at det ikke er så klokt å stole på det øynene forteller oss likevel?
- 4. De «kløke» er stolte av ikke å tro på kjærligheten, sier Kierkegaard. Hvis de ikke hadde vært så stolte, hadde de kanskje ikke følt det som et bedrag å skulle tro på kjærligheten.*

Hva innebærer det å være stolte? Hvorfor er vi mennesker stolte? Trenger vi stoltheten eller er dette noe som bare gjør det vanskeligere for oss å leve sammen? Finnes det noen tilfeller hvor det er bra å være stolte?
- 5. Kierkegaard: «Vi kan bli lurt ved å tro det som ikke er sant, men vi kan vel også bli lurt ved ikke å tro det som er sant.» Vet du om noe som er sant og som det vil være galt ikke å tro på? Ta f.eks. påstanden om at alle mennesker er gode på bunnen. Kan dette bevises? Hvis ikke, bør vi likevel tro på det? Hvorfor/hvorfor ikke?*